

L'empordanisme literari, analitzat com una part del moviment polític i cultural del catalanisme

Doble mentida

El *Diccionari de la Literatura Catalana* clou l'article dedicat a Rossend Arús i Arderiu amb aquesta informació: "Cal destacar la traducció, en col·laboració amb Eduard Vidal i de Valenciano, de *La taverna*, de Zola." L'autor de l'afirmació, un dels quatre assessors del diccionari, no ha llegit la biografia que esmenta a la bibliografia. El biògraf, Jordi Galofré, diu que *La taverna* "és presentada pels seus autors com una adaptació al teatre de *L'assommoir*, tal com consta clarament a l'edició de l'obra i tal com repeteix la premsa del moment". Per tant, res de traducció. Però hi ha més coses. "Amb tot –continua el biògraf– la traducció de Vidal i Valenciano i Arús no és sinó la traducció pura i simple d'un drama francès de William Busnach i Octave Gatinéu titular *L'assommoir*, estrenat a París l'any 1879, i publicat també a París l'any 1881 i que és, aquest sí, una adaptació al teatre de la novel·la de Zola."

Aniversari mal comptat

Proa diu a la contracoberta de la novel·la *El Gattopardo* que la presenta, en una nova traducció de Pau Vidal, "cinquanta anys després de la primera traducció de Llorenç Villalonga". La traducció de Villalonga apareix, com diuen a la pàgina de crèdits, l'any 1962, és a dir, fa 47 anys. S'acosta més als cinquanta anys la novel·la: apareix el 1958, fa 51 anys.

No la fiten

Com que el DIEC2 manté que "de fit a fit" vol dir "fixament, amb la vista fixa" –error garrafal, perquè cal que hi hagi reciprocitat en la mirada–, diu que *fitar* és "mirar de fit a fit". No: es pot fitar qualsevol cosa sense mirar-la de fit a fit. *Fitar*, a diferència de *de fit a fit*, és mirar fixament, com diuen el Moll i el Primer Diccionari, a més d'afinar, descobrir; veure de lluny o vencent dificultats, afegix el Moll. Podem dir, recull el Moll, "un dallaire fita una perdriu que cova".

L'Empordà ha produït una fascinació única –i constantment renovada– entre els escriptors, a partir de la Renaixença. Joan Maragall hi veu la comarca elegida que encarna l'ideal de la catalanitat: és una visió idealista. Josep Pla, l'escriptor que ens l'ha fet estimar amb més passió, l'ha convertida en un univers literari: una visió realista i historicista. La caracterització artística, cultural i social de la Costa Brava ha fet créixer l'atractiu de la comarca. Catalunya no deixarà mai de mirar-la, embadalida.

Jaume Guillamet, empordanès de Figueres, proposa un viatge a través dels responsables de la construcció i la divulgació del mite de l'Empordà. Amb el llibre *L'Empordà dels escriptors*, que ha publicat L'Avenç, el periodista i historiador de la premsa arriba fins i tot a formular una idea, que l'empordanisme literari és una part del moviment polític i cultural del catalanisme, decantat pel republicanisme federal característic de la comarca. Des de mitjan segle XIX s'aprecia la tradició liberal de la comarca i els poemes de la Renaixença en canten el paisatge suau, lluminós i ventejat, els monuments que hi ha deixat la història, el tarannà i la sociabilitat de la gent, el seu irreductible esperit d'independència.

Guillamet parteix de Joan Maragall i de Josep Pla per aplegar els escriptors en dues colles, la formada pels qui, com Maragall, contribueixen a construir el mite i els qui, com Pla, matisen o revisen la mistificació maragalliana.

EL TEMPS
 Joan Maragall i Josep Pla, protagonistes principals del llibre *L'Empordà dels escriptors*, de Jaume Guillamet.

En la colla de Maragall trobem autors coetanis, pretèrits i posteriors. Aquests: Jacint Verdaguer, Josep Pella i Forgas, Ramon Muntaner, Carles Bosch de la Trinxeria, Víctor Català, Josep Pous i Pagès, Eugeni d'Ors, Ferran Agulló i Pere Coromines. Tots es dediquen a l'exaltació. En la colla de Pla, Josep M. de Sagarra, Tomàs Garcés, J. V. Foix, Manuel Brunet, Carles Fages de Climent, Carles Rahola i Josep Puig Pujades. La devoció s'hi manté, però és oberta al contrast.

La guerra civil fa un tall. Cal veure com queda aleshores l'Empordà, com es veu després del drama, des de casa o des de fora, i això dóna lloc al capítol "Exilis i retorns", protagonitzat per Pla, Salvador Dalí, d'Ors, Garcés, Foix i Fages de Climent.

El viatge es tanca amb un capítol dedicat a la relació que tres empordanesos, els empordanesos més famosos a l'Empordà, mantenen amb el turisme: Dalí, Fages de Climent i Pla. No cal dir que aquest darrer escriptor és la gran estrella del llibre, atès que és la persona que ha escrit més pàgines sobre la comarca, però també la que ha buscat amb més insistència la causa de la fascinació empordanesa, reporta Guillamet a l'apartat "Una teoria de l'Empordà".

Després del viatge, apareix l'autor, en forma de reflexions escèptiques. Com la nota que diu que l'exaltació, la sublimació empordanesa compensa la fallida del projecte polític, desvia cap a satisfaccions de la ment la frustració del desig.

Lluís Bonada